

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény tárgya: Képregényfigura karakterelemeinek engedély nélküli felhasználása

Ügyszám: SzJSzT-07/19.

A Megkereső által feltett kérdések:

1. Az 1/F/6. számon csatolt címlappal megtörtént-e egy képregény karakter kereskedelmi hasznosítása? (Szjt. 16. § (3) bekezdés)?
2. Az 1/F/6. számon csatolt címlapon lévő ábrázolás a képregény karakter átdolgozása-e (Szjt. 29. §)?
3. A képregény karakternek a felsőruházat szétfeszítésével az „S” jelet feltáró – az F/2/1 és -3, valamint a 19/F/19. sz. műpéldányok szerinti – grafikai ábrázolását szerzői jogi védelem illeti-e?
4. Ha a 3. kérdésre igenlő a válasz, az 1/F/6. számon csatolt címlapon lévő ábrázolás ezen képregény karakter ábrázolás átdolgozása-e (Szjt. 29. §)?

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

Az ügy (megkeresésben ismertetett) rövid tényállása a következő:

A felperes a kiadója és szerzői jogi jogosultja azoknak a képregényeknek (1/F/2/1-4., és 9/F/18.), amelyekből az ismert akcióhős alakja ismerhető meg. A karakternek testhez tapadó kék színű ruházata van, amelyet derekán és csizmáján megjelenő piros szín egészít ki, mellkasán ötszögletű, hegyére állított, csiszolt gyémánt alakú pajzsra emlékeztető mezőben, sárga háttér előtt, piros színű „S” jel látható.

A felperesi képregényekből megismerhető e karakter olyan grafikai ábrázolása, „ahol felsőruházatát éppen szétfeszíti és ezáltal a mellkasán lévő, fentiek szerinti „S” jel és annak színei feltáruznak. Az ábrázolás különböző verziói az F/2/3. számmal csatolt – teljes képregényújságot tartalmazó – fájl utolsó oldalán, továbbá az F/2/1. szám alatt csatolt – teljes képregényújságot tartalmazó – fájl 9. oldalának jobb alsó sarkában, valamint 9/F/19. számon csatolt képregény kivonat 2. oldalán láthatók (a továbbiakban: karakter ábrázolás).

Az alperes által kiadott heti magazin 2016-ben megjelentetett számának külső címlapja (a továbbiakban: címlap, 1/F/6.) egy olyan mozdulat pillanatképét ábrázolja, ahol a két kézzel szétfeszített felsőruházat alatt sötétkék háttér előtt egy ötszögletű, hegyére állított, csiszolt gyémánt alakú pajzsra emlékeztető, piros színű keretben, sárga háttér előtt elhelyezett piros színű dollár jel („S”) tárul fel. E grafikai ábrázolás alatt a balról jobbra folyamatosan csökkenő betűméretű, egyedi tipográfiájú, „STRÓMAN” felirat olvasható.

A felperes jogi álláspontja szerint az általa kiadott képregényeket, az azokból megismerhető jellegzetes és eredeti alakot, képregényhős karakterét, továbbá e karakter egyéni és eredeti jellegű – az ing szétfeszítésével az „S” jelet feltáró – grafikai ábrázolását szerzői jog védi. Érvelése szerint az alperes a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) 16. § (3)

bekezdésébe és a 29. §-ába ütköző módon megsértette e szerzői jogát azzal, hogy a képregény karakter kereskedelmi hasznosítását engedélye nélkül folytatta, továbbá e karaktert, és e karakter jellegzetes, az „S” jelet feltáró ábrázolását engedélye nélkül átdolgozta. Ezért a felperes szerzői jogsértés megtörténtének megállapítását és más jogkövetkezmények alkalmazását kéri az alperessel szemben.

Az alperes a kereset elutasítását kéri. Nem teszi vitássá, hogy a képregény karakter olyan egyéni és eredeti alak, amelyet a szerzői jog véd, azonban álláspontja szerint a panaszolt címlapon nem valósul meg e karakter kereskedelmi hasznosítása, s az nem minősül e karakter átdolgozásának sem. Védekezése szerint nem a karaktert és annak jellegzetes ábrázolását használta fel. A karakter egyáltalán nem is jelenik meg a címlapon, így annak kereskedelmi hasznosítása sem történhetett meg. A karakter átdolgozásáról pedig azért nincsen szó, mert a panaszolt címlapon lévő ábrázolás a karakter lényegét (művészi mondanivalóját) nem tartja meg, mindössze az eredeti mű egyfajta paródiája, amely a felperes engedélyét nem igényelve hoz létre új szerzői művet. Az ábrázolás a képregény karakter egyes stiluselemeit kétség kívül átveszi, de új, az eredeti mű mondanivalójával szemben álló mondanivalóval rendelkező alkotás, melynek felhasználása nem függ a felperes engedélyétől. Az alperes további védekezése szerint a képregény karakter ábrázolás önmagában nem élvez szerzői jogi védelmet, mert nem tekinthető sem egyéninek, sem eredetinek, ugyanis számos ilyen ábrázolásmódhoz hasonló karakter ismert már 1938 előtt is a ponyva- és képregény irodalom, ezekre példákat említ az alperes.

Az eljáró tanács az SZJSZT jogszabályban (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szt.), valamint a 156/1999. (XI.3.) Korm. rendeletben) és végrehajtási szabályzatában előírtak szerint működik, kizárólag a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki véleményét, helyszíni szemlét nem tart. (L. különösen az említett Korm. rendelet 8. §-át.)

Az eljáró tanács szükségesnek tartotta a feltett kérdések sorrendjének az alábbiak szerinti, a vélemény logikai rendjéhez igazított módosítását: elsőként vizsgálta a szerzői jogi védelem fennállására vonatkozóan feltett 3. kérdést a képregény karakter tekintetében, mivel csak abban az esetben lehet foglalkozni a további kérdésekkel, ha erre az előkérdésre igenlő választ lehet adni. Az eljáró tanács ezt követően vizsgálta azt a 2. kérdést, hogy az 1/F/6. szerinti címlap a védelem alatt álló mű szerzői jogi átdolgozásának minősül-e. Ezt követően foglalkozott azzal a 4. kérdéssel, hogy a felhasználásban megjelent képet melyik képregény ábrázolásból történt átdolgozásnak kell tekinteni, és legvégül foglalkozott az így létrejött alkotás kereskedelmi hasznosítása tekintetében feltett 1. kérdéssel.

Az eljáró tanácsszavazó tagja útján kutatást végeztet: az elérhető képregény figurák összehasonlítása céljából. A kutatás eredményét a véleményhez csatolt SZJSZT/7/2019/1-22. ábrázolások mutatják. Ezek közül az első (/1) az első megjelenített képregény figura.

Általános megállapítások

A kérdések megválaszolása előtt szükséges egy, az összes kérdés megválaszolását érintő előkérdés tisztázása. Ez pedig az Szjt. 1. § szerinti „teljes” szerzői jogi védelem, és a 16. § (3) bekezdése szerinti karaktermédelem viszonya.

A törvény értelmében a szerzőt megilleti a műben szereplő jellegzetes és eredeti alak kereskedelmi hasznosításának és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga is. Az ún. merchandising jog egyértelművé teszi azt, hogy amennyiben egy műben jellegzetes és eredeti alak jelenik meg, akkor annak a műtől független, bármely kereskedelmi hasznosítására is kiterjed a szerzői engedélyezési jog, azaz ez alapvetően nem kiváltja, hanem kiegészíti az eredendően is, a teljes műre vonatkozóan fennálló szerzői jogi védelmet (erre utal az “is” szócska is a szabály végén).

A műben szereplő alak vonatkozásában a szerzői jogi törvény által nyújtott védelem elsősorban abból fakadóan korlátos, hogy az alak – a kereskedelmi hasznosítástól eltekintve – nem jött volna létre a mű nélkül, hanem kizárólag annak kontextusában szerzett ismertséget. Ez a megszorítás értelemszerűen azokra az alakokra vonatkozik, amelyek nem értelmezhetők önálló alkotásként. Ez a helyzet jellemzően az irodalmi művek szereplői tekintetében (ld. a klasszikus irodalomból Jókai Móra Az aranyember, főszereplője, Timár Mihály vagy az újabb irodalomból Kertész Imre: Sorstalanság című regényének főszereplője, Köves Gyuri).

A szabály célja egyértelműen a tisztességtelen piaci magatartás szerzői jogba átirrt sajátos tilalma: az eredeti szerző által megformált alak ismertsége ne legyen kihasználható kereskedelmi előnyszerzésre más által (hasonló ebből a szempontból a védelem a sajátos címek védelemhez (16. § (2) bekezdés), valamint a filmek esetében a remake-korlátozáshoz 66. § (8) bekezdés). Nem alkalmazható azonban ez a megszorítás akkor, amikor az alak az eredeti műtől elválasztva, önállóan is műként értelmezhető. Ez a helyzet különösen a grafikai alkotásként értelmezhető alakok esetében. Az ilyen alkotásokat önálló, teljes körű szerzői jogi védelem illeti.

A kereskedelmi hasznosítás, mint nevesített felhasználási mód másik sajátos korlátja, hogy annak versenyszempontú lényege az, hogy a karaktert tipikusan szerzői jogi relevanciájú változtatás, tehát átdolgozás nélkül hasznosítják kereskedelmi célra. Ha átdolgozás is történik, az egyrészt csak a szerzői jogi védelem kritériumainak megfelelő alakra (karakterre) terjedhet ki, és ekkor a szerzői jogi jogkövetkezmények szempontjából az engedély nélküli átdolgozás magába olvasztja a kereskedelmi hasznosítást (egy többszörözésre, terjesztésre vonatkozó eltiltás kizárja a kereskedelmi hasznosítást is).

A kereskedelmi hasznosítás harmadik sajátos korlátja, hogy csak a jellegzetes alakok kereskedelmi hasznosítása minősül engedélyköteles felhasználásnak. Itt az a kérdés, hogy a karakter (mint önálló alkotás) egyéni, eredeti jellege hogy viszonyul a 16. § (3) bekezdés szerinti jellegzetes és eredeti alakok védelméhez. Más szóval: van-e különbség az egyéni jelleg követelménye és a jellegzetesség követelménye között. A szerzői jogi irodalom általában elfogadja, hogy a szerző egyedülálló személyisége fejeződik ki a műben, és ezt fejezi ki az egyéni jelleg (alkotói jártéktér kiaknázása saját szellemi tevékenységgel) kritériuma. Ezzel szemben a jellegzetesség objektív kategória: felismerhetőséget, sajátosságot, különlegességet jelent, méghozzá a külső szemlélő, a közönség szempontjából. Az magától értetődik, hogy az eredetiség kritériumának (nem másolt) nem lehet eltérő a tartalma a szerzői jogi általános kritériumai és a 16. § (3) bekezdése alapján fennálló védelem tekintetében. Egy alak

részesülhet védelemben csak a 16.§ (3) bekezdése alapján a kereskedelmi hasznosításra tekintettel, de a védelem kumulálódhat is, azaz az alak megfelelhet mind a “teljes” szerzői jogi védelem, mind a kereskedelmi hasznosításra kiterjedő védelem követelményeinek.

A kereskedelmi hasznosítás fogalmát el kell határolni a felhasználástól is. Amennyiben az alak egyéni, eredeti jellegű is egyben, értelemszerűen valamennyi felhasználására kiterjed a felhasználás engedélyezéséhez fűződő jog, függetlenül attól, hogy az fedí-e a kereskedelmi hasznosítást, vagy sem, kereskedelmi vagy nem kereskedelmi jelleggel valósul -e meg.

Ugyanakkor csak a felhasználási magatartások engedélykötelesek: ha olyan hasznosítás történik, amely sem a felhasználás általános fogalmának (16. § (1) bekezdés), sem a nevesített felhasználási módok fogalmának (17. §) nem felel meg, akkor arra nem terjed ki az engedélyezési jog. Amennyiben az alak viszont csupán jellegzetes és eredeti, ott döntő jelentősége lesz annak, hogy a hasznosítása kereskedelmi-e vagy sem. A kereskedelmi hasznosítás az a – nem szükségszerűen felhasználásnak minősülő – hasznosítás, amellyel annak végzője rendszeres haszonszerzésre törekszik. (A merchandising jellemző eseteiben nem műalkotásként, tehát nem szerzői jogi felhasználási kontextusban történik meg a jellegzetes alak hasznosítása: ilyen a különböző ajándéktárgyakon való megjelenés. Ld. a Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.034/2009/6. számú döntését, amely szerint egy rajzfilm hat figurájának 0,2 literes üdítőitalos dobozok csomagolásán és reklámozás során, szerződés alapján történt felhasználása a rajzfilm jellegzetes alakjai másodlagos kereskedelmi hasznosítását jelentette.)

1. (megkeresés szerinti 3.) A képregény karakternek a felsőruházat szétfeszítésével az „S” jelet feltáró – az F/2/1 és -3, valamint a 19/F/19. sz. műpéldányok szerinti – grafikai ábrázolását szerzői jogi védelem illeti-e?

A vélemény alapjául szolgáló peres eljárásban benyújtott keresetét a felperes arra alapítja, hogy a képregény karaktereknek ő a szerzői jogi jogosultja, azaz a karaktereket a javára fennálló szerzői jogi védelem alatt állónak tekinti. A peres eljárásban alperes kiadó nem vitatja, hogy a képregény karakter szerzői jogi védelem alatt állna.

Figyelemmel a megkeresésben kifejtettekre, illetve a vita tárgyát képező grafikai megjelenítésre, az eljáró tanács állást foglal arról, hogy a képregény karakternek a felsőruházat szétfeszítésével az „S” jelet feltáró grafikai ábrázolása önálló szerzői jogi védelem alatt áll-e, továbbá hogy ez a védelem kiterjed-e a képregény-figura egyes elemeire is?

Az Szjt. 1. § (1)-(3) bekezdése értelmében a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat. Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: ...h) a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve, (...) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

A képregény karakter olyan fiktív hős, amelynek több, az egyértelmű beazonosítását lehetővé tevő karakterjegye van, noha egyébként lassan majd egy évszázada történt első megalkotása óta számtalan olyan megjelenítésére került sor, amelyek egymáshoz való viszonya teljesen pontosan e szakértői vizsgálat során nem tárható fel, de kétséget kizáróan rendelkeznek jelentős

mértékű hasonlósággal. A véleményhez csatolt, SZJSZT 07/19/02 számú fotografika a perben vitatott címlap ábrázolás forrása. E forrás szerzői jogi jogosultját az eljáró tanács nem tudta megállapítani. A képregény karakter – a szuperhősök sajátosságaiból fakadóan – jellemzően olyan történetekben szerepel, amelyekben a keletkezett konfliktust egyszerű, emberi képességekkel nem lehet megoldani. A történetek általában sematikusán a jó és a rossz párharcát mutatják be, akik közül a képregény karakter mindig a jó oldalán avatkozik be és oldja meg a konfliktust emberfeletti képességeinek igénybevételével. A képregény karakter külső jegyei alapján egyértelműen felismerhető: erős, magas fehér férfi, sötét hajjal, aki piros-kék elemekből összeállított, köpennyel fedett, testhez álló ruhát visel (ereje is ebben rejlik). Sajátossága továbbá, hogy a felső ruházata szétfeszítésével aktiválódik szuperereje, és a mellkasára simuló, izmait hangsúlyosan mutató mezen felbukkan nevének kezdőbetűje. A történetben eszkalálódó konfliktus helyszínére rendszerint a szuperereje részét képező repülési képességének igénybevételével érkezik. Szükséges megjegyezni, hogy a szuperhősök szerepe történeteikben általában hasonló a képregény karakteréhez, megkülönböztetésük elsősorban a külső ábrázolásuk, magatartásuk egyes sajátosságai alapján lehetséges. Fontos itt arra is utalni, hogy a képregény karakter-történetekhez és a képregény figura vizuális megjelenítése változataihoz jellemzően szorosan hozzátartozik az is, hogy a név írásos feltüntetése olyan vizuális megoldással történik, hogy a betűk balról jobbra csökkenő méretűek, kifejezve ezzel is azt a dinamikát, ahogy a képregény karakter mozog (nagy sebességgel repül).

Az eljáró tanács álláspontja az – ami nem ellentétes a felek eljáró tanács által megismert álláspontjával –, hogy a képregény alak grafikai alkotásként, vagyis önmagában is szerzői jogi védelem alatt áll, a szerzője/szerzői szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege van. A képregény alak tehát önálló szerzői alkotásként (vizuális mű) is értelmezhető, nem kizárólag azoknak a képregényeknek, illetve filmeknek a jellegzetes figurájaként, amelyek a köré épülő történeteket mondják el. Ilyen módon pedig a további kérdésekre is abból kiindulva válaszol az eljáró tanács, hogy a képregény karaktert teljes körű szerzői jogi védelem illeti meg és felhasználása esetén bármely felhasználásához (kivéve a szabad felhasználásnak minősülő eseteket) engedélyt kell szerezni (ld. Szjt. 16. § (1) bekezdés).

E körben további alkérdésként merül fel, hogy amennyiben nem az egész karakter felhasználására kerül sor, hanem csak – ahogy a feltett kérdés fogalmaz – “a képregény karakternek a felsőruházat szétfeszítésével az „S” jelet feltáró grafikai ábrázolása” a vitatott jogsértő magatartás, az önmagában védelem tárgya lehet-e?

Amennyiben nem a teljes mű, hanem annak olyan része kerül felhasználásra, amely maga is hordozza a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleget, akkor az a rész önmagában is védelem alatt áll. E szabályt a törvény a vagyoni jogokra vonatkozó rendelkezések között helyezi el, a 16. § (1) bekezdésében kimondva, hogy *a szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének ...felhasználására is.*

Mindezek fényében azt kell tehát megvizsgálni, hogy a “képregény karakternek a felsőruházat szétfeszítésével az “S” jelet feltáró grafikai ábrázolása” egyéni, eredeti jellegűnek tekinthető-e önmagában, azaz nem csak a teljes figura részeként is.

Előzetesen utalni lehet az SZJSZT korábbi gyakorlatára, amely rögzíti, hogy a teljes mű csupán egy részének felhasználása nem csökkenti a védelem mértékét csak azért, mert a felhasználás nem a teljes mű tekintetében történik meg. (SZJSZT-27/14 Grafikai alkotások felhasználásának jogszerűsége)

A karakternek az egyik leginkább meghatározó alkotóeleme, hogy egyértelműen felismerhető, hogy a mellkasán az "S" jel látszik, továbbá hogy ez a két karjával megvalósuló, szétfeszítő mozdulattal válik láthatóvá, valamint hogy ezzel együtt a ruházat megjelenő részei kék-piros színűek

Megállapítható tehát, hogy a fej és lábak nélküli ábrázolás is hordozza azt az egyéni, eredeti jelleget, amely megalapozza a szerzői jogi védelmet. Ha az eljáró tanács álláspontja az lenne, hogy a képregény figura csupán a 16. § (3) bekezdése alapján részesülne (korlátos) védelemben, abból sem következne az, hogy amennyiben a karakternek csak egy, de egyébként jellegzetes és eredeti része kerül felhasználásra, ahhoz ne lenne szükséges az engedély megszerzése, hiszen az ezzel ellentétes megközelítés éppen a sajátos védelem funkcióját hiúsítaná meg.

2. (megkeresés szerinti 2.) Az 1/F/6. számon csatolt címlapon lévő ábrázolás a képregény karakter átdolgozása-e (Szjt. 29. §)?

Az Szjt. 29. §-a szerint a szerző kizárólagos joga, hogy a művét átdolgozza, illetve hogy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű minden olyan megváltoztatása, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre. Az Szjt. hivatkozott rendelkezése példákat is tartalmaz arra vonatkozóan, hogy mely változtatásokat kell átdolgozásnak tekinteni (a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása).

Az alperesi címlap esetében azt kell megvizsgálni, hogy 1) megtörténik-e a védelem alatt álló képregény-figura felhasználása 2) és ezáltal létrejön-e új szerzői mű, azaz beazonosítható olyan egyéni, eredeti hozzájárulás a címlap grafikus részéről, amelynek alapján átdolgozásról lehet beszélni.

Az eredeti képregény figura és a címlapon megjelenő ábrázolás közti kapcsolat nyilvánvaló, a címlap a képregény figura karakterének fent leírt, meghatározó elemeit használja fel. A kék-piros ruházat, az ing szétfeszítésével a mellkason megjelenő jelet feltáró mozdulat egyértelműen beazonosíthatóvá teszi az alapul szolgáló művet. A címlapon látható figurának lényegében csak a mellkasa látszik, az alak fejét nem ábrázolja, ami a grafikus részéről (akár a további, egyéb jellegű jogviták elkerülésének céljából is) tudatos döntésnek tűnik: a kép azt sugallja, hogy nem egy konkrétan beazonosítható személyt kíván ábrázolni (vagy nem akarja ezt a személyt teljesen egyértelműen felismerhetővé tenni). A mellkas ábrázolása azzal száll humoros hatás elérése útján vitába a képregény karakterrel, hogy éppen nem egy sportos, izmos, gyors, emberfeletti mozgásra alkalmas testet mutat, hanem egy olyan alakot, amely feltűnően elhízott, túlsúlya a ruháján keresztül is szembeötlő. Ez a képregény figura mögötti eszmei mondanivalóval való vitát jelent. A kép a szöveges feliratozásban is ilyen ellenvéleményt fejez ki az eredeti alkotás ismert kontextusával szemben: a csökkenő betűméretű képregény karakter nevének felirata helyett a Stróman felirat látszik, hasonlóan csökkenő méretű (és az eredetihez nagyon hasonló) betűtípussal. A mez feliratában is beazonosítható a hasonlóság és az eredetitől való tudatos eltérés is: képregényhős nevének kezdőbetűje helyett egy S betűből származtatott dollárjel látható, ami ismét csak az ismert képregényhős eszmei kontextussal vitatkozó szellemiséget fejezi ki: képregényhősnek a fizikai képességei, Strómannak a pénz adja az emberfeletti erőt. A kép üzenete is világos: a Stróman csak a saját, emberi képességeit meghaladó erővel tudja elérni az extrém mértékű gazdagodás célját.

Mindebből fakadóan az eljáró tanács álláspontja az, hogy az eredeti képregény karakter átdolgozása megtörtént, mivel az eredeti műből egyéni, eredeti elemek hozzáadásával új mű jött létre, amihez a jogosult engedélyét kellett volna kérni.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a magyar szerzői jogi törvény nem tartalmazza a paródia-célú szabad felhasználást. Az EU 2001/29/EK irányelve 5. cikk (3) bekezdés k) pontja ugyan lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy bevezessenek paródia-célú szabad felhasználást, de ezt a tagállamok mérlegelési jogkörében hagyja. Az Szjt. 2003. évi CII. törvénnyel végrehajtott jogharmonizációs célú módosításakor ezt a szabad felhasználást a magyar jogalkotó nem vezette be. A paródia, mint a szerzői jog belső korlátja egyébként az Emberi Jogi Chartában és az Európai Emberi Jogi Egyezményben is szabályozott, az Alaptörvény által is védett véleményszabadság gyakorlásának az egyik formája, amelynek helye van akár személy, akár szerzői jogi védelemben részesülő mű, vagy teljesítmény parodizálásáról legyen is szó.

Az Európai Bíróságnak az irányelv hivatkozott rendelkezésére épülő C-201/13. számú Deckmyn-döntése kimondta, hogy a paródia megvalósul akkor, ha egyrészt az átdolgozás felismerhetően hívja az eredeti művet, még ha jelentősen különbözik is tőle, másrészt pedig a humor vagy gúny kifejeződése is megvalósul. Egyéb követelményt a paródiával szemben nem támaszt, az tehát akár kereskedelmi célú felhasználás is lehet, de személyhez fűződő jogokat nem sérthet. A paródia kivétel tehát a jogirodalomban megjelenő egyes vélemények szerint létezik a szerzői jogban, vita elsősorban azon folyik, hogy nevesített szabad felhasználásként is be kell-e vezetni az Szjt-be, vagy elegendő az alapjogi megalapozás, azaz alapjogi érveléssel megtörhető-e az Szjt. azon szabályozási elve, hogy csak olyan szabad felhasználásokra lehet hivatkozni, amelyeket kifejezetten nevesít a törvény.¹

3. Ha a (megkeresés szerinti 3.) kérdésre igenlő a válasz, az 1/F/6. számon csatolt címlapon lévő ábrázolás ezen képregényhős ábrázolás átdolgozása-e (Szjt. 29. §)?

Tényként megállapítható, hogy a képregényhős ábrázolás számtalan megjelenítésben létezik: ezeknek azonban mindnek van egy közös magja, ami biztosítja azt is, hogy az ábrázolás mindig lehetőséget ad a felismerésére. Ezen közös, a fentiekben részletesen tárgyalt elemek adják másrészt a védelmet megalapozó egyéni, eredeti jelleget is. A képregényhős ábrázolás egyes variánsainak vannak ezen túlmenően olyan elemei (például az inget széttépő mozdulat, a repülésnél előrenyújtott egyik kar, vagy a feliratozás), amelyek nem minden ábrázolásvariánsban jelennek meg.

Az ügy tárgyát képező átdolgozás egyértelműen tartalmazza az inget széttépő mozdulatot és a feliratozást is, ebből fakadóan azokhoz az ábrázolásokhoz jobban hasonlít, amelyek ezt az elemet is tartalmazzák. Ennyiben a felperesi mű azonosítható részei egyéni-eredeti jellegű megváltoztatása felismerhető. Ugyanakkor nem zárható ki az, hogy az átdolgozás közvetlen alapjául nem (csak) ezek szolgáltak, hanem más képregényhős ábrázolások is. Az átdolgozott

¹ Faludi Gábor: A paródia a szerzői jogban. Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére. Budapest : Eötvös József Kiadó ; Győr : Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, 2015. p.94-120. Ujhelyi Dávid: Értelm a viccet, csak nem szeretem, avagy van-e szükség paródiakivételre a magyar szerzői jogban? Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle. - 12. évf. 3. sz. (2017.) p.45-95. Mezei Péter: Paródia az Európai Unió Bíróságán = Ünnepi kötet dr. Czucz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Tudományos Bizottság, 2016. p.469-475. *Grad-Gyenge Anikó*: Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere. HVG-ORAC, Budapest, 2010.

mű forrásának (forrásainak) pontos meghatározása a jelen szakértői vizsgálat során, tekintettel a rendelkezésre bocsátott anyagok korlátos voltára nem lehetséges.

Nincs kizárva egyébként, hogy a mű különböző variánsaiból építkezzen az átdolgozás: álláspontunk szerint az, hogy az absztrakt, elvont művet ne azonosítsuk automatikusan annak bármely leképezésével, lehetővé teszi azt, hogy ne mutassunk rá egyetlen megjelenítésére és jelöljük ki azt, amely az átdolgozás alapja volt.

Ennek legfeljebb akkor van jelentősége, ha az egyes variánsok jogosultja eltérő személy.

4. (megkeresés szerinti 1.) Az 1/F/6. számon csatolt címlappal megtörtént-e a képregény karakter kereskedelmi hasznosítása? (Szjt. 16. § (3) bekezdés)?

E tekintetben az eljáró tanács megismétli az általános véleményben és az 1.-3. kérdésre adott válaszban mondottakat és utal arra, hogy a képregény alak szerzői műként történt átdolgozása és többszörözése is megtörtént, méghozzá kétséget kizáróan kereskedelmi céllal, a felhasználás nem az Szjt. 16. § (3) bekezdése, hanem a 29. § és a 18. § alapján történt meg.

Dr. Faludi Gábor
a tanács elnöke

Dr. Grad-Gyenge Anikó
a tanács előadó tagja

Butak András
a tanács szavazó tagja